

נלחמים בהון השחור: כך מעודדת רשות המסים הלשנות על מעלימי מס

כ-10,000 ידיעות מודיעיניות על מעלימי מס נמסרות מדי שנה למלשינים של רשות המסים; למי פונים, איך מוודאים שזהותכם לא תיחשף ואם אפשר לקבל חלק מהמס שייגבה

07:01 14.09.2011 מאת: שני מזרחי, נורית רוט

בתקופה האחרונה נפתחו לא מעט חקירות פליליות נגד אמנים וזמרים מפורסמים בחשד לביצוע עבירות מס: הזמרים אייל גולן, קובי פרץ ומשה פרץ, שאליהם הצטרף שלשום גם הזמר ישי לוי - כולם, מתברר, נמצאים על הכוונת של רשות המסים ונחקרו בחשד להעלמות מס. האם ייתכן שהחקירות נגדם נפתחו כתוצאה מהלשנות של יריבים קנאים? אחד הכלים העיקריים שבהם משתמשת רשות המסים לצורך פתיחה בחקירה פלילית הוא "הקו האדום למסירת מידע" של הרשות, המכונה בידי יודעי דבר המלשינון, שאליו מגיעות אלפי ידיעות על מעלימי מס בשנה. ההערכות של גורמים בתחום הן כי מדי שנה מעבירים המלשינים או המודיעים, בלשון הרשות, כ-10,000 ידיעות מודיעיניות. "אזרחים שאכפת להם פונים אלינו ומדווחים. אני רואה בזה תחום מרכזי שעוזר לנו להגיע למעלימי מס", אמר בסוף 2008 ראש רשות המסים, יהודה נסרדישי, בכנס לשכת המבקרים הפנימיים על המספר הרב של הפניות לאתר הרשות שבו אנשים מוסרים מידע על מעלימי מס. לדברי נסרדישי, שהסתייג מהכינוי מלשינון שהודבק לאתר, "רוב האזרחים, ואני אומר זאת בוודאות, עושים זאת כאזרחות טובה. הם משלמים מסים והם מוסרים מידע". הוא הוסיף כי יש גם כאלה שעושים זאת כדי לחסל חשבונות, בצורה אנונימית ומבלי לקבל תגמול. עו"ד חיים לוי, לשעבר מבקר חשבונות בפקיד שומה תל אביב וכיום עורך דין המתמחה במסים, מסביר כי לרשות המסים כלים רבים העומדים לרשותה לצורך העמקת האכיפה וגביית המס מתושבי ישראל, ואחד הכלים האלה הוא המלשינון. עו"ד לוי מציין כי כ-10% מכלל הידיעות שמועברות לרשות המסים באמצעות המלשינון הן באיכות מספקת כדי לפתוח תיקים המטופלים במישור הפלילי: פתיחת חקירה, הגשת כתבי אישום או גביית כופר (מעין קנס כספי) במקום העמדה לדין פלילי. לדבריו, מידע איכותי פחות מטופל במסגרת משרדי המס האזוריים במישור האזרחי. מנהל מחלקת מיסוי פלילי במשרד שקל ושות', עו"ד יובל מעוז, מציין כי ככל שהעניין נשוא התלונה הוא בעל רגישות ציבורית גבוהה, או שהאדם מושא התלונה הוא דמות ציבורית, הרשות תיתן לכך עדיפות בפתיחת חקירה פלילית, משום שהפרסום משרת עבודה ערך מוסף של הרתעה. כך המצב לגבי חקירות נגד אמנים ואישי ציבור אחרים.

מלחמת חורמה בהון השחור

מעוז אומר כי "מדינת ישראל נהפכה לאימפריה של מלשינים", ומתבסס על ההערכות שלפיהן ב-2010 הוגשו למס הכנסה יותר מ-10,000 תלונות. מעוז מנמק את התופעה במלחמת החורמה שמנהלות רשויות החוק בהון השחור (כסף שמקורו בפעילות פלילית), בהון המולבן, בעבירות על מוסד הביטוח הלאומי ובפשעה כלכלית מאורגנת. לדבריו, לצורך מאבק זה הוקמו כמה יחידות מיוחדות ברשות המסים ובמשרת ישראל, שמשתפות ביניהן פעולה.

"כל זה", אומר מעוז, "השפיע גם על הקמת 'מלשינונים מקצועיים' הן ברשות המסים והן

במשטרת ישראל, שאף הקימו אתרי אינטרנט שבהם אזרחים יכולים לקחת חלק במאבק נגד העלמות המס על ידי שליחת תלונה אנונימית או שמית בדבר עבירות כלכליות שידועות להם".

מעוז מוסיף כי "אנשי רשות המסים לא אוהבים את המלה מלשין, והם מעדיפים לכתוב אותם מודיע. גם היחידה העוסקת באיסוף המידע ועיבודו נקראת מחלקת מודיעים. המטה שלה נמצא בירושלים, ויש לה ארבעה מחוזות בערים המרכזיות בישראל.

"ככלל, תופעת המלשינות שנויה במחלוקת", אומר עו"ד לוי ומסביר: "מחד גיסא, הליך ההלשנה עצמו מוקצה ומעורר סלידה בחברה. מאידך גיסא, עבור הרשות כלי זה מוכיח את עצמו כאפקטיבי וכהרתעתי עד מאוד". לדבריו, למרות השאלה בדבר מוסריותה של תופעת מסירת המידע לרשות, קיימת הצדקה להמשך קיומו של ההליך - השאיפה לחלוקה שווה של נטל המס בין כל האזרחים.

כיצד עובד המלשינות? לדברי עו"ד מעוז, אדם היודע על ביצוע עבירות מס, "ולא משנה אם המניע לכך הוא נקמה, רצון לרווח כספי (עמלה מסכום המידע שמסר), אזרחות טובה לשמה או ניסיון להימנע מחקירה פלילית של המלשין בעצמו", יפעל בדרך הבאה: ראשית, הפונה יכול למסור את המידע שבידו באמצעות אתר האינטרנט של הרשות. לחלופין יכול האדם להיפגש עם מחלקת מודיעים ברשות המסים. "אם המידע נראה אמין ובעל פוטנציאל מבחינת היקף העבירות וסכום המס, סביר שמוסר המידע יקרא פעם נוספת על מנת למצות היטב את המידע מפיו", מסביר מעוז.

עו"ד אבי גרוס, המתמחה במסים ובמשפט פלילי, אומר כי "התופעה השכיחה ביותר היא הלשנות של 'אזרח נאמן' על כך ששכנו מנהל עסק של מיליונים בשחור, או של מלשין שקנה בעצמו אצל בעל העסק מוצר או שירות ולא קיבל חשבונית". במקרים כאלה, אומר גרוס, אם בכלל יטפלו בעניין, המכתב יעבור במשרד השומה למחלקת ניהול ספרים ומבקר יערוך קנייה סמויה אצל הנישום. אם הקנייה וביקורת הקופה יעברו בשלום, לא יתעסקו יותר בעניין זה.

למוסר המידע, לדברי מעוז, יש אפשרות לבקש להישאר אנונימי. אם הוא בוחר באופציה זו, "רשויות המס מקפידות באדיקות שלא למסור שום פרט מזהה אודותיו, וכל החקירה הפלילית כנגד מושא המידע תיערך מבלי ששמו של המודיע ייחשף. אם יש סכנה כי המודיע ייחשף, יוותרו רשויות המס על החקירה ובלבד שהמודיע לא ייפגע".

עם זאת, גרוס מציין כי מכתבים אנונימיים שאינם כוללים את פרטי המלשין לא תמיד יזכו להתייחסות מצד רשות המסים. לדבריו, רובם של הפונים באופן אנונימי הם כאלה שרוצים להטריד ולבוא חשבון עם יריביהם, בבחינת "גם אם לא ייצא לי מזה כלום - העיקר שהוא יסבול". באותו מדרג, אומר גרוס, אפשר למצוא זוגות מתגרשים או שותפים עסקיים שנפרדים - וגם אז, לדבריו, יש לבחון את מהימנות האינפורמציה וטיבה.

עו"ד לוי מוסיף כי ישנם מקרים שבהם רשות המסים נמנעת מפתיחה בחקירה, כשנשקפת סכנה לביטחונן של מוסר המידע. לדבריו, אם קיימת סכנה כזו מעדיפים ברשות לוותר על ההליך, ובלבד שיובטח שלומן של מוסר המידע.

לוי מסביר כי "מרבית הפניות וההודעות מתקבלות ממקורות אנונימיים, ורק אחוזים ספורים מתקבלים ממקורות גלויים - אזרחים המוכנים לחשוף את עצמם". לדבריו, בדרך כלל המודיעים שמסכימים לחשוף את עצמם מבקשים לעצמם גמול כספי, ולעתים אף מתנים את מסירת המידע בתשלום. לפי עמדת הרשות, רק מי שמזדהה ומוסר מידע שנבדק כאמין ואיכותי אכן יזכה לבסוף בגמול כספי. לאחר שהמידע נבדק תפתח רשות המסים בחקירה נגד מעלים המס, אך רק לאחר שחוקרי הרשות בחנו היטב את איכות המידע והעשירו אותו בראיות כמו מסמכים או כל דבר אחר שיכול לאשש את המידע.

מעוז מזהיר כי "מסירת מידע על ידי שותף לביצוע העבירה מצריכה ייעוץ מקדים אצל עורך דין, מכיוון שבמקרה כזה חשוב להסדיר למוסר המידע חיסיון, לבל יפתחו גם נגדו בחקירה למרות היותו מוסר המידע".

מבחינת הגמול הכספי מסביר מעוז כי הרשות תשלם למוסר המידע סכום שמוגבל ל-20% מסכום הקנס הפלילי שקובע בית המשפט בסיום ההליך הפלילי, או מסכום הכופר הכספי שהטילה הרשות על הנחקר.

לא לנסות להתחקות אחר המודיע

"עורכי הדין שעוסקים בתחום נתקלים חדשות לבקרים באנשים הפונים אליהם בבקשה או בהצעה לעשות רווחים מ'מידע אבסולוטי להעלמות במיליונים', אומר גרוס. לדבריו, בדרך כלל יהיו אלה מעלימי מס בעצמם, שערב הגשת כתב אישום נגדם מציעים כי בתמורה לסגירת התיק נגדם יעבירו לרשות המסים מידע על "העלמת המס הגדולה ביותר שהיתה אי פעם בישראל".

גרוס, כפי שניתן להבין, אינו מתלהב מכלי המלשינון, אך מבין את השימוש של רשות המסים בו: "למרות סלידתי והתנגדותי מהלשנות בכלל וממוסד המלשינון בפרט, אני נאלץ להודות שאני מבין את רשות המסים מייחצנת מעל כל במה את התופעה. התועלת של הרשות באה לידי ביטוי באפקט ההרתעה, בכך שהנישומים חוששים מהעובדה שהלקוחות עלולים להלשין עליהם או להיקרא להעיד בחקירה נגדם".

עם זאת, גרוס סבור כי למעט היתרון הפסיכולוגי, "אין רבותא במנגנון ההלשנות. אני מבקש לצנן את התלהבות המלשינים המפנטזים על העמלה המובטחת להם - מצאו דרך אחרת להתפרנס ולא מהלשנות", קורא גרוס. הוא מספר כי היו אף מקרים של תביעות משפטיות שהגישו המלשינים נגד רשות המסים לקבלת עמלתם - ונדחו.

גרוס מספר כי לקוחות רבים שלו שנפתחה נגדם חקירה ברשות המסים היו בטוחים כי נתפסו בעקבות הלשנה: "לפיכך, היה חשוב להם יותר לגלות מי המלשין מאשר להתמודד עם ההאשמות נגדם. אני משכנע אותם לרדת מהר מהמקור והסיבה לחקירה, כי זה לא רלוונטי ומיותר".

גילוי מרצון - גם מי שהשתמט מתשלום מס יכול להימנע מהליך פלילי

באפריל 2005 פירסמה רשות המסים "נוהל גילוי מרצון", מתוך כוונה מוצהרת לעודד אזרחים שעברו על חוקי המסים לתקן את דיווחיהם ולדווח נתוני אמת. לשם ביצוע מטרה זו מוכנה רשות המסים להתחייב שלא יינקטו הליכים פליליים נגד הפונה שיבצע גילוי מרצון בתנאים מסוימים.

לדברי עו"ד אלי דורון ממשרד עוה"ד דורון, טיקוצקי, צדרבובים, עמיר מזרחי, אדם שביצע עבירות מס והרוויח כסף שחור - או קיבל בירושה כסף שחור שמקורו בעבירות מס של אחר - יוכל לגלות לרשות על העבירות שבוצעו במלואן ולשלם את המס המוטל עליהן באמצעות הליך הגילוי מרצון.

דורון מסביר כי ההליך מיועד לעבירות מהותיות של השתמטות מתשלום מס, ולא לעבירות כמו אי הגשת דו"חות או אי העברת ניכויים. המשמעות, מסביר דורון, היא שההליך מיועד לסייע לאזרחים שביצעו עבירות מס, אם בישראל ואם מחוץ לישראל, שבגינן הם עלולים להיות מורשעים בהליך פלילי ואף נידונים לעונשי מאסר: "ישום ההליך בדרך המשפטית הנכונה עשוי להבטיח נטרול של החשיפה הפלילית, אי הגשת כתב אישום, הימנעות מרישום פלילי ומנקיטת סנקציות פליליות ובעיקר - לאפשר לאדם שלא שילם מס כחוק לישון בשקט בלילה.

דורון מדגיש כי מדובר בהליך מורכב, שניתן להתחיל בו רק אם שלטונות המס עדיין לא פתחו בחקירה בעניין. התנאים ליישום ההליך הם:

1. מקורו של ההליך בפנייה כנה שאינה נעשית אגב חקירה או בדיקה המתבצעת על ידי רשות המסים או רשות שלטונית אחרת, כגון המשטרה, רשות להלבנת הון, רשות ניירות ערך, רשות ההגבלים העסקיים, מבקר המדינה, הכנ"ר או בית המשפט.
2. לא קיים בידי רשות המסים או הרשות הרלבנטית מידע קודם הקשור לגילוי מרצון, לרבות חקירה ומידע בתיקי חברות קשורות או בתיקי שותף, ולא פורסם כזה בכלי התקשורת.
3. ברשות המסים לא החלה בדיקה אזרחית של התיקים הקשורים לנישומים ו/או לתאגידים ו/או לשותפים שיש להם נגיעה לגילוי מרצון.
4. המידע לא נכלל בכתב תביעה, כתב הגנה או כתב אישום בהליך כלשהו בבית משפט או בבית דין בישראל.